

רבי אהרן חיים הלוי צימרמן זצ"ל

אוצר החכמה

חיוב קיום של מצוה על הגברא, אבל היכא דהתורה לא נתנה איזה חיוב דין לקיים אלא שאסרה איזה דבר בשב ואל תעשה ובאה בלשון עשה או בקום ועשה אז הרי אין זה שמצד מעשה הנס חייבה אותו התורה אלא הוא גזירה^כ, והזכרת מעשה הנס הוא רק הוספת טעם ולא סיבה עיקרית [או כמו שתולה יציאת מצרים בכמה מצוות כמו ציצית ושאר מצוות, ועיין בט"ז [או"ח תרכה] שכתב שם החילוק בין רע"ק ור"א ע"ש).

ולפי זה במצה הקשו תוס' שפיר דהווי חיוב אכילת מצה משום הנס. אך בסוכה בכל שבעה הרי אין חיוב ורק הוא על צד השלילה דאם רוצה לאכול אין יכול לאכול מחוץ לסוכה. (ויכול למשל לאכול דברים שאין צריך בהם סוכה כל שבעה). אלא דתשאר הקושיא מלילה ראשונה. אכן נראה, דהך דינא דנס הוא רק לר"א דאמר דענני כבוד היו והרי ר"א אומר במשנה דסוכה (כו) דמי שלא אכל כליל ראשון צריך להשלים, ועיין ברש"ל על רש"י ד"ה חזר בו וכו' חוץ מלילי יו"ט הראשון וכו'. נ"ל דה"פ חזר בו ר"א מ"ד סעודות בסוכה ולא קאי אלא על לילי יו"ט הראשון ואע"פ שאותה סעודה בע"כ צריכה סוכה מ"מ חיובא די"ד לאו בסוכה תליא אלא ילפינן מלילי פסח דצריך אכילה ומאחר דצריך אכילה אי אפשר לקיימה בלא סוכה. ומ"מ עיקר מצותה תלוי באכילה ומש"ה יכול להשלימה באכילת סעודה אחריני באיך שהוא, אבל אי הוי מצריך ר"א י"ד סעודות בסוכה א"כ מתשבו כעין תדורו נפיק י"ד

בפמורא דנשים מסוכה

התוספות במגילה (ד ע"א) ד"ה שאף הקשה דלמה לי הקישא גבי אכילת מצה לחייב נשים תיפוק ליה משום שאף הן היו באותו הנס. ותירצו דמשום האי טעמא אין חייבות רק מדרבנן אי לאו מהיקשא. וה"ר יוסף איש ירושלים תירץ דס"ד למיפטרניהו ממצה מג"ש דט"ו מחג הסוכות וכו'. והקשה על זה הטורי אבן דבספ"ב דסוכה (דף כה) פריך למה לי האזרח להוציא את הנשים הא מ"ע שהז"ג הוא והשתא מה פריך הא אי לאו קרא ה"א דחייבות בסוכה מטעם שאף הן היו באותו הנס דכי בסוכות הושבתי את בני ישראל דהוא טעמא דמצוות סוכה כדמפרש קרא בהדיא. ובשביל זה דחה דברי הר"י איש ירושלים. עוד הקשה מאי שנא גבי סוכה דאורייתא דנשים פטורות אפילו מדרבנן כדמוכח בריש פרק קמא דסוכה (ב) גבי הילני המלכה ואילו לגבי מגילה למאי דפירשו דאע"ג דאינן חייבות מעיקר החיוב אפ"ה מחייבין להו מדרבנן מטעם שאף הן היו באותו הנס, ועיין שם מה שתירץ בזה הקושיא. [ובגוף הקושיא יש לומר כיון דעיקר המצוה הוא חיוב דאורייתא, לא תקנו בזה לחייב נשים משום שאף הן היו באותו הנס, והבן]. ועיין בתורת חסד (או"ח סי' לה) שהביא שכן הקשה גם הפר"ח בספרו מ"ח וגם בתשובות דברי יוסף (סי' נה).

ונראה לתרץ דמה דסבר הר"י איש ירושלים דמה שאף הן היו באותו הנס הוא מחייב את הנשים אף חיובים דאורייתא הוא רק היכא דבסיבת הנס התורה מחייבת איזה

קדושת הגוף) ועוד משמע דלדעת אב"י אפי' בקדושת הגוף מהני תנאה ופקעה בכדי כדמשמע בנדרים (כט)... וא"כ אפי' ס"ל דסוכה בקדושת הגוף כל שבעה מדהקשה הכתוב לחגיגה, מ"מ האיך אמר כאן אב"י דלא מהני בה תנאה ומי עדיפא משור כל ל' יום עולה ולאחר ל' שלמים..., ועוד קשיא לי הא דק"ל דסוכת גנב"ך וסוכת רבק"ש דכשרה למה חלה עליה קדושה כל ז' וכי מפני שנכנס זה שם ואכל שם פ"א או ישן שם תחול עליה קדושה כל ז' והיא לא נעשית לשם קדושת סוכה. ואפשר דסוכת גנב"ך ורבק"ש בסוכה דעלמא הן כו"כ עכ"ל הרשב"א.

והנראה ליישב דברי הרמב"ם, דהנה אף דקדושת סוכה ילפינן מחגיגה מ"מ חלוקים הם בקדושתם. דקדושת קרבן הוא מעצם החפצא דקרבן, ואין שם קרבן להקרב בלי קדושת הגוף, אבל בקדושת סוכה הקדושה אינה מכח החפצא דסוכה, שהרי הרשב"א אומר דסוכת גנב"ך ורבק"ש אין בהם קדושה ואפ"ה יוצאים בהם. ולפ"ז י"ל להרמב"ם דסוכר בסוכה דקדושתה באה מקיום מצותה, וכמו שא"א לומר שור זה עולה אבל לא יהיה בו קדושת עולה, או להיפך, כמו כן אי אפשר לקיים מצות סוכה ולא יחול עי"ז קדושה. שקדושת סוכה חלה מאל"י בקיום מצותה ולא האדם הוא המחיל קדושתה. ובזה ניחא שיטת הרמב"ם דאינו מחלק בין סוכת גנב"ך ורבק"ש לסוכה העשויה לקיום המצוה. דהוא סוכר דקדושת הסוכה באה מקיום המצוה בסוכה ולא כהרשב"א דסוכר דהקדושה באה ע"י האדם העושה אותה לשם מצות סוכה. ובזה מובן מה דלא מהני בה תנאי. כיון דלא האדם הוא המחיל קדושתה אלא מאל"י חלה ע"י קיום המצוה דסוכה. ועל קיום המצוה בודאי

סעודות בסוכה ועיקר חיובייהו בסוכה חליא וא"כ איך מועיל השלמה" וכו' עכ"ל.

ומבואר מדבריו דלר"א עיקר חיוב בלילה ראשונה הוא חיוב של אכילה דילפינן ממצה, ואינו חיוב של 'אכילה בסוכה' ורק דאסור לאכול חוץ לסוכה. וא"כ שפיר אין כאן דין של עצם חיוב סוכה וכמו שכתבנו.

ומובן דלפי זה מתורץ גם קושיא השנייה דהטו"א מדוע לכה"פ מדרבנן לא נייחייב משום היו באותו הנס. וא"ש והבן.

קדושת סוכה

כתב הרמב"ם בהלכות סוכה (פ"ו הט"ו): "עצי סוכה אסורין כל שמונת ימי החג בין עצי דפנות בין עצי סכך וכו'". ובט"ז כ': "וכן אוכלין ומשקין שתולין בסוכה כדי לנאותה אסורה להסתפק מהן כל שמונה, ואם התנה עליהן... הרי זה מסתפק מהן בכל עת שירצה שהרי לא הקצה אותם ולא חלה עליהן קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה". ע"כ. ומשמע מדברי הרמב"ם אלו דהוא מדאורייתא. ותנאי מהני רק בנויי סוכה כמבואר בראשונים. ועל הא דאסור הרמב"ם גם הדפנות הקשה הרא"ש (סוכה ט) דהא כל מאי דדרשינן מחג הסוכות היינו דוקא בסכך כמו גבי פסולת גרן ויקב. ע"ש.

וברשב"א ביצה (ל ע"ב) כ' "מיהא עדיין צריך לעיין אפי' בסוכה דלמצוה למה לא מהני בה תנאי. וי"ל משום דע"כ חלה עליו קדושה וכאן שקדושת מצות סוכה מתפשטת בה א"א לה להתנות שתפקע קדושה ואפי' בסוכה רעועה, אבל נויין אין קדושה מתפשטת בהן ואינו אסור להסתפק מהן אלא משום ביזוי מצוה כו' ועדיין אני צריך להתיישב בדבר שהרי לכ"ע קדושת דמים מהני בה תנאה ופקעה (צ"ע מה שייך לומר קדושת דמים בסוכה. בודאי דהוא

לא שייך תנאי דא"א לעקור מעשה המצוה אח"כ למפרע. ועוד, שכשם שא"א לומר שזו קדושת עולה עליו ולא יהיה חפצא דעולה, כמו כן א"א שמצות סוכה יקיים ולא יהיה בה קדושה, כיון שהקדושה נמשכת מקיום המצוה. ובזה יתורץ גם קושית התוס' בסוכה (ט) שהקשו האיך אמרינן בעצי סוכה אסורין מדאו' הא בגמ' איתא מגו דאתקצאי כו' ומשמע דאינו אלא מוקצה מדרבנן. וחלקו בזה הרבה. והרמב"ם דאין מחלק מידי אולי מפרש כהרשב"א שכ' ח"ל: "ולעיקר שהקשו ג"ל שאין לה עיקר ולאו איסור מוקצה בלחוד קאמר אלא לישנא בעלמא הוא דקאמר כלומר עצי סוכה דחלה עליהו קדושה והוקצו למצותן נמשך אותו איסור והולך כל ימי החג". עכ"ל. ותי' דחוק

דדוקא לשטתו דחלות קדושתה באה ע"י האדם א"כ מה שייך לשון דאתקצאי דמשמע דמעצמה נקצת ומיוחדת לקדושת סוכה. אבל להרמב"ם ניתא בהאי תירוצא דבאמת קדושת הסוכה באה מעצמה ונעשי' עי"ז מוקצה ומיוחדת לקיום מצותה.

ובזה יתורץ גם קושית הרא"ש מג"ל להרמב"ם לאסור הנאה בדפנות. דהא דדרשינן מחג הסוכות לענין סכך וכמו בפסולת גרן ויקב, הוא דוקא לענין הכשר סוכה והדברים הפוסלין אותה, אבל קיום המצוה דסוכה הוא בודאי גם ע"י הדפנות, דהסכך בלעדי הדפנות אינו כלום. אבל כ"ז הוא רק לענין הסוכה עצמה אבל נויי הסוכה מהני תנאי לייחדם לקיום מצותה.